

عکس: سوسا شهیار

کرمان kermān.

خاستگاه ریخ تاریخ

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

نام تاریخی کرمان کارمانیا و یکی از ایالات تاریخی سابق ایران است. این استان در تلاقی راه‌های ارتباطی فارس، سیستان، خراسان و هندوستان قرار دارد. در کتیبه بیستون نام این ایالت بویته (بوتیا) آمده است.

جاذبه‌های گردشگری:

مسجد جامع کرمان

مسجد جامع (مظفری) در ضلع غربی میدان مشتاقیه واقع است. ساخت این بنا به دستور امیر مبارزالدین محمد مظفر و به‌دست توانمند حاج محمد یزدی آغاز و در اواخر سال ۷۵۵ به پایان رسیده است. سردر بلند و رفیع انبار کاشی‌های معرق به‌طور بسیار زیبایی تزئین شده است. بر روی سردر، دو مناره بلند و یک ساعت بسیار زیبا قرار گرفته است. درب ورودی مسجد نیز چوبی و نقره‌کوب است. این مسجد دارای سه درب ورودی است که در خیابان شریعتی، ضلع غربی میدان مشتاق و دیگری در بازار قدمگاه قرار دارد.

حمام گنج‌علی‌خان

حمام گنج‌علی‌خان از زیباترین و قدیمی‌ترین حمام‌های ایران است که در اواخر قرن دهم هجری شمسی به فرمان گنجعلی‌خان، حاکم کرمان ساخته شد. این حمام بخشی است از مجموعه بزرگی به همین نام که در وسط با زار کرمان ساخت شده و شامل مسجد، کاروانسرا، ضرابخانه و آب‌انبار است. سردر حمام با مقرنس‌کاری و نقاشی‌های عصر قاجار به بازار کرمان شکوه و زیبایی خاصی بخشیده است. معماری بنا، کار استاد سلطان محمد معمار یزدی است که طراح و معمار همه بناهای گنج‌علی‌خان در کرمان بوده است. حمام گنج‌علی‌خان در اوایل دهه ۱۳۵۰ به موزه‌ای تبدیل شد. در این موزه مجموعه‌ای از وسایل گرمابه‌های سنتی ایران با کمک نور به طرز زیبایی به‌نمایش درآمده است. حمام گنج‌علی‌خان مجموعه‌ای است با فضای متناسب و اثری است بدیع با کاشی‌کاری‌ها، نقاشی‌ها، گچ‌بری‌ها، مقرنس‌کاری‌ها، کاربردی‌های زیبا که سنگ‌ها و تزئینات سنگی بسیار ظریف و زیبایی در آن به‌کار رفته است. رختکن حمام ۶ غرفه دارد که هر غرفه به طبقه‌ای از طبقات اجتماع، مانند سادات، روحانیان، خوانین، اعیان، بازاری‌ها و رعایا اختصاص داشته است.

مسجد گنج‌علی‌خان

این بنا در ضلع شمال شرقی میدان گنج‌علی‌خان کرمان واقع شده و بخشی از مجموعه گنجعلی‌خان است که در حدود ۱۰۰۷ ه.ق توسط گنجعلی‌خان، حاکم منصوب شاه عباس صفوی، ساخته شده و به‌نظر می‌رسد که نمازخانه کاروانسرای بزرگ مجموعه یا مدرسه بوده است. در ورودی این مسجد طاق‌نماهایی با تزئینات گچی وجود دارد که پس از گذشتن از آن به سر در مسجد می‌رسیم.

موزه سکه

ضرابخانه یکی از عناصر مجموعه گنجعلی‌خان کرمان است. بنای ضرابخانه با چهارصد سال قدمت تاریخی در ضلع شمال میدان گنج‌علی‌خان و در داخل این مجموعه کم‌نظیر دوران صفوی جای گرفته است. بادگیر زیبای مدرسه ابراهیم‌خان از داخل میدان بر فراز آن خودنمایی می‌کند که تقابل آن با گنبد چهارسوق، زیبایی خاصی

به فضا بخشیده است.

سردر ساده این بنا و معماری خاص آن مبین سادگی، بی‌ریایی و بزرگ‌منشی سازندگان آن است. در هنگام تعمیر و مرمت بنا، مقداری سکه و ابزارآلات و قطعات فلزی مربوط به ضرب سکه در این محل به‌دست آمده است که مؤید کاربری این مکان به عنوان ضرابخانه در زمان صفویه است.

موزه صنعتی

موزه و مرکز فرهنگی و هنری صنعتی کرمان در ساختمانی زیبا، در باغی مصفا قرار دارد. این ساختمان را مرد خیری به‌نام حاج علی‌اکبر صنعتی برای مقاصد خیریه در سال ۱۳۱۸ هجری شمسی بنا کرد. از سال ۱۳۵۶ بخشی از این بنا به موزه اختصاص داده شد. در این موزه علاوه بر نقاشی و نگاره و ۴۰۰ مجسمه به عالم هنر ارائه شده است. در این موزه آثار گرانبهایی از هنرمندان معروف جهان نیز نگهداری می‌شود. قدیمی‌ترین تابلوی ایرانی موزه تابلوی زیبایی است متعلق به سال ۱۳۱۳ هجری شمسی اثر سیدعلی اکبر صنعتی که جمعا ۱۰۰۰ اثر نقاشی و نگاره و ۴۰۰ مجسمه به عالم هنر ارائه کرده است. در این موزه آثار گرانبهایی از هنرمندان معروف جهان نیز نگهداری می‌شود.

گنبد جلیله

گنبد جلیله در شهر کرمان واقع شده، این بنا ساختمانی است هشت‌ضلعی که از سنگ ساخته شده است. آن چه از ظاهر بنا به‌نظر می‌آید سقف گنبد را از آجر ساخته‌اند. داخل گنبد ظاهراً دارای تزئینات گچ‌بری بوده که قسمت بالای آن ریخته و قسمت پایین بنا اگر تزئیناتی هم داشته از بین رفته است. گنبد جلیله در سال ۱۳۱۶ هجری شمسی ثبت آثار ملی شد. چندی پس از آن نیز مرمت شده و در سال ۱۳۸۳ به موزه جلیله (کتیبه‌های تاریخی) تبدیل شد.

موزه هرندی کرمان

مجموعه باغ هرندی مربوط به اواخر دوره قاجار است. این مجموعه توسط مرحوم عدل‌السلطان بنا شد و در سال ۱۳۱۳ شمسی به‌مبلغ چهل هزار تومان به مرحوم ابوالقاسم هرندی فروخته شد. به‌مناسبت توقف رضاخان در مسیر آخرین سفر تبعیدش این منزل مورد توجه قرار گرفت و ساختمان و قسمتی از باغ توسط مالک به وزارت فرهنگ و هنر وقت اهدا و در نهایت سایر بخش‌های آن خریداری شد. مجموعه باغ هرندی که در زمان احداث در خارج از شهر کرمان قرار داشته کلیه ویژگی‌های یک باغ‌عمارت ایرانی را دارا بوده است.

موزه سازهای سنتی

تنها کسانی که عشق و علاقه به ظرافت و زیبایی چوب دارند، می‌دانند ایجاد اصوات موسیقی هنگامی که از چوب برمی‌خیزد دلنشین‌تر و زیباتر است. اساتید بزرگ این هنر نه‌تنها به طنین زیبای صوت یک ساز توجه دارند بلکه می‌خواهند حد اعلائی تکامل هنری خود را در استفاده از چوب به یادگار باقی گذارند. یکی از این هنرمندان استاد حسین مسعود است که با اهداء ۲۱ عدد ساز، انگیزه ایجاد موزه سازهای سنتی را در محل باغ هرندی تقویت کرد.

در این موزه سازهای ایرانی از قبیل قیچک، سنتور، قانون، رباب، عود و ... که از جمله کارهای هنرمندانه اساتیدی چون یحیی، نریمان و مسعود دیده می‌شود که به نمایش گذاشته شده است.

هدف اصلی این موزه آشنا کردن بازدیدکنندگان با سازهای بومی و سنتی این مرز و بوم و همسایگان کشور ایران است که موسیقی آنان با موسیقی کشور ما قرابت و نزدیکی بسیار دارد و همواره سعی در جمع‌آوری این سازها و نمایش آن‌هاست.

عکس: سیا شهپاز

باغ شاهزاده ماهان

شهر ماهان در ۳۵ کیلومتری جنوب شرقی کرمان و در مسیر راه کرمان - بم واقع شده است. این شهر زیبا که در دامنه ارتفاعات جوپار قرار دارد از چشمه‌سارها و جویبارهای نسبتاً فراوان بهره‌مند است. ماهان از نقاط بیلابقی و خوش‌آب‌وهوای کرمان است.

هوای خنک، باغ‌های زیبا و دل‌گشای این منطقه از استان کرمان، زیانزد خاص‌و عام است. شهر ماهان از دیرباز مورد علاقه درویشان و سالکان راه عارف و صوفی پرآوازه "شاه‌نعمت‌الله" بوده و از این بابت شهرت جهانی دارد.

در شش کیلومتری جنوب ماهان، در دامنه کوه‌های تیگران، باغی تاریخی چون بهشت با ساختمانی دیدنی وجود دارد که به "باغ شاهزاده" معروف است. این باغ در حدود ۱۳۰ سال قبل به‌دستور یکی از حکام دوره قاجار به‌نام عبدالحمید میرزا ناصرالدوله (فرمانفرما) ساخته شده است.

این باغ که نمونه‌ای منحصر به فرد از باغ‌سازی ایرانی است از قسمت‌های مختلفی چون سردر، عمارت شاه نشین و حمام تشکیل شده است. عمارت سردر باغ، بنایی است دوطبقه که تقریباً به صورت منفرد ساخته شده. طبقه همکف آن از طبقه اول حجیم‌تر و پرت‌تر است. از دیگر قسمت‌های ارزشمند این باغ شبکه آبرسانی، حوض‌های آب و فواره‌های آن است که به‌صورت پلکانی بوده و در محور مرکزی‌باغ با گل‌کاری طرفین پیاده‌روهای اصلی در ردیف‌های سرو شیرازی، نمای کلی باغ را تشکیل می‌دهند.

میمند، خانه‌هایی در دل صخره‌ها

روستای میمند در ۳۶ کیلومتری شرق شهرستان شهر بابک، از توابع استان کرمان قرار دارد. مجموعه‌ای از ۴۰۰ خانه دست‌ساز، با بیش از ۲۰۰۰ اتاق و همچنین مسجد، حسینیه، حمام و مدرسه که همگی در دل صخره کنده شده‌اند، اقامتگاه زمستانی مردم کوچ‌نشین را شکل می‌دهد که در بهار و تابستان در آبادی‌های اطراف به دامداری و باغداری می‌پردازند. خانه‌های بیلابقی را کپر‌ها که ساخته از چوب و فضای خنک برای تابستان و کمپه‌ها با دیوار کوتاه سنگی و سقف چوبی مخروطی پوشیده از خاک برای روزهای سردتر اواخر تابستان و اوائل پاییز است، تشکیل می‌دهد.

شهداد، دیار دیرپای تاریخ

بخش شهداد از پهناورترین بخش‌های کرمان است که از نقطه آغازین تاریخ آن اطلاع دقیقی در دست نیست. همین قدر می‌دانیم که قدمت این دیار به ماقبل از تاریخ می‌رسد. شهداد موقعیت مناسبی بر سر راه‌های بزرگ تاریخ داشته و دروازه ارتباط سیستان و بلوچستان به کرمان و خراسان بوده است. آثار به‌دست آمده از این دیار، از جمله درفش مکشوفه اخیر، بیان از قدمت ده‌هزارساله و بیشتر دارد. علاوه بر این، نحوه معماری و کاشیکاری‌های تزئینی بعضی از بناها را می‌توان به قرن هفتم هجری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نسبت داد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: امامزاده محمدبن زید، قبر پیر بابا مسافر، آغوس یا ناقوس (در شرق شهید)، قلعه رموک (مربوط به دوره ساسانیان)، قلعه چغوک واقع در جنوب شهید، قلعه سنگ، قلعه تارو، قلعه نیه، آب‌انبار حاج محمد تقی و حاج محمد ابراهیم، آسیاب سنگی.

کلوت‌ها

لوت مرکزی، مشخص‌ترین واحد جغرافیایی است که در آن نمونه‌های کامل انواع مختلف عوارض بیابانی دیده می‌شود. یکی از مهم‌ترین عوارضی که از مرکز لوت تا غرب کشیده شده "کلوت‌ها" است. این عوارض یک از پدیده‌های زیبای طبیعی هستند که در نوع خود در دنیا نظیر ندارند و در هیچ یک از بیابان‌های دنیا نمی‌توان چنین مناظر زیبایی را دید. "کلوت‌ها"، در فاصله ۴۰ کیلومتری شرق و شمال شرقی شهید قرار دارند. این عوارض بر اثر فرسایش آبی و بادی شدیدی به‌وجود آمده‌اند و در جهت شمال غربی - جنوب شرقی کشیده شده‌اند.

راین، گنجینه پنهان کویر

ارگ تاریخی راین

قدمت و سابقه تاریخی راین به دوره ساسانیان می‌رسد. مهم‌ترین اثر تاریخی که گواهی بر قدمت کهن این خطه دارد، قلعه یا ارگ راین است. این مکان با مساحتی حدود ۲۰ هزار متر مربع بعد از ارگ بم دومین بنای خشتی بزرگ کرمان است که در حدود ۵ قرن قبل ساخته شده است. البته مدارکی وجود دارد که قلاعی قبل از ارگ راین در این منطقه وجود داشته که به‌طور کامل از بین رفته‌اند. نقشه قلعه، تقریباً مربع‌شکل و دارای چندین برج در اطراف است. همچنین دور تا دور قلعه را حصاری دربر گرفته که ارتفاع آن اندکی بیش از ۱۰ متر است. این قلعه تنها دارای یک ورودی است که در جبهه شرقی آن قرار دارد و به‌وسیله سردر بزرگ و باشکوهی به محوطه داخلی راه می‌یابد. بعد از عبور از کوچه‌های شرقی غربی به چرسوی کوشک هشتی می‌رسیم که انتهای راهروی آن به چهار ساختمان زیبا که احتمالاً محل اعیان‌نشین قلعه بوده است، ختم می‌شود.

جوبار

کوهساران جوبار دلپذیرترین مناظر طبیعی را در اطراف این منطقه به‌وجود آورده‌اند. جوبار بیلاقی است واقع در ۳۰ کیلومتری جنوب شهر کرمان با مناظر زیبا و دلپذیر و بیادماندنی از طبیعت بکر. فضای منطقه جوبار هنوز هویت سنتی و زیبای خود را حفظ کرده است.

جیرفت، گهواره تمدن

مجموعه عوامل و شرایط مناسب در طول هزاره‌های گذشته موجب شده تا یکی از شکوفاترین تمدن‌های بشری در این بخش از ایران شکل گیرد. حوزه فرهنگی هلیل‌رود با مرکزیت جیرفت در طول هزاره سوم پیش از میلاد عصر طلایی در این منطقه به‌شمار می‌رود.

نتایج حاصل از کاوش‌های باستان‌شناختی در تپه‌های کنارصندل، همراه با اشیاء و آثار به‌دست آمده از گورستان‌های پیش از تاریخ کناره هلیل‌رود حکایت از وجود جامعه‌ای ثروتمند و صنعت‌گر با رفاه اجتماعی و اقتصادی در این مرحله از تاریخ منطقه دارد. این جامعه ضمن برطرف ساختن نیازهای خود، دست‌ساخت‌های هنری و فرآورده‌های صنعتی خویش را از طریق بازرگانان به نقاط دور و نزدیک تمدن‌های هم عصر صادر می‌کرده است.

دیگر آثار تاریخی، طبیعی و جاذبه‌های گردشگری استان عبارتند از:

بافت: غار ترنگ، غار شب‌پره، چشمه عروس، منطقه گردشگری خبر بردسیر، آب‌گرم قلعه عسگر، ارگ تاریخی بردسیر

بم: مجموعه تاریخی ارگ بم، میل نادری، قلعه دختر

جیرفت: سد جیرفت، آبشار دوساری، محوطه باستانی کنار صندل و دقیانوس

رفسنجان: مجموعه تاریخی حاج آقا علی، برج فردوسی، بازار اصلی شهر و قیصریه آن، کاروانسرای کشکویه

راور: مسجد جامع صاحب الزمان، تکیه حضرت ابوالفضل

زرنند: چهار برج یزدان آباد، برج عبدالله‌خان، قلعه و حمام تیکدر

سیرجان: کاروانسرای ابراهیم‌خان، امامزاده علی، آب‌انبار قدیمی سیرجان، بادگیر چقی، شهر بابک، روستای

تاریخی میمند، غار ایوب، عنبرآباد، امامزاده حضرت ابوالفضل

کهنوج: آب گرم تنگ آشوبیه (آشوب)، قلعه تاریخی کهنوج

منوجان: امامزاده شاه اشرف، قدمگاه حضرت علی در روستای بارگاه

صنایع دستی استان:

قالی، زیره، پسته، خرما و ذخایر معدنی (مس سرچشمه)

